

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Харківський національний університет внутрішніх справ

Факультет № 6

Кафедра соціології та психології

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

з навчальної дисципліни

«ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ЗВО»

обов'язкових компонент третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
освітньо-наукової програми

за спеціальністю **011 «Освітні, педагогічні науки»**

за темою – Педагогічна майстерність викладача закладу вищої освіти

м. Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 29.08.2023 № 8

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри соціології та психології факультету № 6
(протокол від 29.08.2023 № 8)

Розробники: завідувач кафедри педагогіки та психології, доктор педагогічних наук, професор Олена ФЕДОРЕНКО.

Рецензенти:

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця **Вікторія БУДЯНСЬКА**;
доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ **Валентина ТЮРІНА**.

План лекції

1. Елементи педагогічної майстерності.
2. Педагогічна техніка викладача як складова його майстерності.
3. Рівні педагогічної майстерності викладача.

Рекомендована література:

Основна

1. Бандурка О.М., Тюріна В.О., Федоренко О.І. Основи педагогічної техніки: навч. посіб. Харків: ТИТУЛ, 2006. 176 с.
2. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: підручник побудований за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів аспірантури. Київ: Центр навчальної літератури, 2010. 384 с.
3. Педагогічна майстерність: підручник / І.А. Зязюн, Л.В.Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін.; Київ : Вища школа, 2014. 422 с.
4. Педагогічна майстерність: хрестоматія: навч. посіб. / Упоряд.: І.А. Зязюн, Н.Г. Базилевич, Т.Г. Дмитренко та ін.; За ред. І.А. Зязюна. Київ: Вища школа, 2010. 606 с.
5. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. /уклад. Федоренко О.І., Тюріна В.О., Гіренко С.П., Червоний П.Д. та ін.; за ред. О.І.Федоренко. Харків: ФОП Бровін О.В., 2020. 240 с.

Додаткова

1. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. Київ : Знання, 2011. 468 с.
2. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / За ред. З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова та ін. Київ : Знання, 2007. 495 с.
3. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи : підручник. Київ : Каравела, 2008. 352 с.
4. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII // Відомості Верховної Ради України від 19.09.2014. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/stru>
5. Рубан О.М. Педагогіка вищої школи : навч.-метод. посіб. Кіровоград : Кіровоград. юрид. ін-т ХНУВС, 2010. 110 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Офіційний сайт Верховної Ради України <https://portal.rada.gov.ua/>
2. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України <https://www.kmu.gov.ua/>
3. Офіційний сайт Судова влада України <https://court.gov.ua/>
4. Офіційний сайт Офісу Генерального прокурора України <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>
5. Офіційний сайт МВС України www.mvs.gov.ua.
6. Офіційний сайт Верховного Суду України <http://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/>
7. Єдиний державний реєстр судових рішень <http://www.reyestr.court.gov.ua/>
8. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua/>
9. Офіційний сайт Харківського національного університету внутрішніх справ

<http://univd.edu.ua/>

10. Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленко

<http://korolenko.kharkov.com/>

Текст лекції

1. Елементи педагогічної майстерності.

Викладач закладу вищої освіти повинен постійно працювати над удосконаленням своєї педагогічної майстерності, від чого значною мірою залежать результати його роботи.

Педагогічна майстерність – сукупність якостей особистості, які забезпечують високий рівень самоорганізації професійної діяльності педагога.

Елементи педагогічної майстерності:

- *гуманістична спрямованість* — орієнтація на особистість іншої людини, утвердження словом і власним прикладом найвищих духовних цінностей, моральних норм поведінки й стосунків. Це вияв професійної ідеології викладача, його ціннісного ставлення до педагогічної дійсності, її мети, змісту, засобів, суб'єктів.
- *професійна компетентність* викладача, знання предмета, володіння методикою його викладання, володіння комплексом дидактичних прийомів, методів та форм навчання, сучасними засобами викладання, використання психологічних знань у професійній педагогічній діяльності.
- *педагогічні здібності* викладача визначають особливості перебігу психічних процесів, що сприяють успішній педагогічній діяльності (комунікативні, перцептивні, динамічні, емоційна лабільність, педагогічний оптимізм, креативність).
- *педагогічна техніка* — це форма організації поведінки викладача як інструменту виховного впливу, це прийоми володіння собою (своїм станом, настроєм, мовленням, увагою й уявою) і прийоми впливу на інших (вербальними й невербальними засобами).

2. Педагогічна техніка викладача як складова його майстерності.

Педагогічна техніка викладача проявляється у вмінні ефективно вирішувати *педагогічні ситуації* та *педагогічні задачі*.

Педагогічна ситуація — це фрагмент педагогічної діяльності, що містить суперечності між досягнутим і бажаним рівнями вихованості студентів і колективу.

Викладач усвідомлює педагогічні ситуації і формулює для себе задачі: стратегічні (як виховати почуття відповідальності, організованість), тактичні (розробка засобів обліку та контролю знань, активізація пізнавальної діяльності на заняттях) і ситуативні (як відреагувати на те, що хтось запізнився, не вивчив, є неуважним на заняттях тощо).

Майстерність викладача полягає в умінні перетворити ситуацію на педагогічну задачу, тобто спрямувати умови, що склалися, на перебудову

стосунків, наближаючись до бажаного рівня — поставленої педагогічної мети.

Ситуація стає задачею в умовах цілеспрямованості педагогічної діяльності (*ситуація + мета = задача*)

Педагогічна задача — це виявлені в освітньому процесі суперечності, які враховує викладач, стимулюючи розвиток особистості; це певна педагогічна мета, поставлена за певних умов.

Педагогічна задача розв'язується поетапно. *Етапи розв'язання педагогічної задачі:*

- розв'язання педагогічної задачі починається з *аналізу ситуації* в цілісному процесі педагогічної діяльності характеристики студентів і викладача, їхніх стосунків. Внаслідок цього відбувається усвідомлення мотивів вчинків, специфіки умов, особливостей взаємин;
- *розробка проекту рішення*. На цьому етапі висувуються гіпотези (передбачення), вибудовується проект майбутньої педагогічної взаємодії (що робити, якими засобами) у вигляді певної послідовності дій;
- *практична реалізація запланованого рішення* — відбувається в умовах взаємодії викладача і студента, організації діяльності вихованців як нових ситуацій, створених учителем для формування їхніх ціннісних орієнтацій і поведінки;
- *аналіз досягнутого результату*, під час якого викладач порівнює наслідки розв'язання задачі з поставленим завданням. Результат розв'язання педагогічної задачі — завжди нова ситуація. І якщо вона наближає до спільної мети взаємодії викладача і студентів — розвитку особистості студента, можна вважати результат позитивним, а обране рішення продуктивним.

Удосконалення педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти має ґрунтуватися на таких *принципах*:

- комплексність, що полягає в необхідності відпрацьовувати всі елементи в комплексі (і зміст, і володіння методами і формами викладання, і мовні навички та ін);
- індивідуалізація (формування власного стилю викладання);
- концентричність (кожне нове вміння, яким оволодіває викладач повинне трансформуватися у звичку, і має ґрунтуватися на попередніх знаннях, вміннях і навичках);
- цілісність, що означає перехід від роботи з елементами до роботи із системними компонентами і системою загалом. Це дає змогу підняти рівень педагогічної техніки;
- активність, завдяки якій відбувається процес самовдосконалення викладача як фахівця;
- дотримання професійної культури, що полягає в інтелігентності, педагогічній етиці, педагогічному такті, емоційній стійкості та ін.;

- єдність особистісного і дійового, що передбачає самовдосконалення в умовах певної діяльності особистості;
- перспективність, тобто бачення близької і далекої перспектив, що стимулює діяльність щодо самовдосконалення.

1. Рівні педагогічної майстерності викладача.

В оволодінні майстерністю можна виокремити кілька рівнів.

□ *Елементарний рівень* – у викладача наявні лише окремі якості професійної діяльності (володіння знаннями для виконання педагогічної дії, володіння предметом викладання). Проте через брак досвіду, техніки організації діалогу продуктивність його освітньої діяльності є низькою.

□ *Базовий рівень*. Викладач володіє основами педагогічної майстерності: педагогічні дії гуманістично зорієнтовані, стосунки із студентами і колегами розвиваються на позитивній основі, добре володіє предметом викладання, методично впевнено і самостійно організує освітній процес на заняттях. Цього рівня, як правило, досягають студенти наприкінці навчання у закладі вищої освіти.

□ *Досконалий рівень*. Характеризується чіткою спрямованістю дій викладача, їх високою якістю, діалогічною взаємодією у спілкуванні. Викладач самостійно планує і організовує свою діяльність на тривалий проміжок часу, маючи головним завданням розвиток особистості студента.

□ *Творчий рівень*. Характеризується ініціативністю і творчим підходом до організації професійної діяльності. Викладач самостійно конструює оригінальні педагогічно доцільні прийоми взаємодії. Діяльність будує, спираючись на рефлексивний аналіз. Сформовано індивідуальний стиль професійної діяльності.